

NECAZURILE DOMESTICE ALE LUI CLAUDE BERNARD

The domestic troubles of Claude Bernard

Dr. Alexandru I. Trifan

REZUMAT

Întemeietorul medicinei experimentale nu a avut parte, în familie, de o recunoaștere a valorii muncii sale științifice, astfel încât a fost constrâns de aceasta să își desfășoare experimentele în subsolul umed al propriei case. A avut de suferit de pe urma bigotismului și ostilității soției și fiicelor sale, adversare încrâncenate ale vivisecției. Ajungându-se în final la despărțire, acesta a fost motivul pentru care consiliul local al orașelului în care s-a născut a refuzat să îi ridice statuia meritată.

Cuvinte cheie: Claude Bernard, medicină experimentală, etica vivisecției

ABSTRACT

The founder of the experimental medicine was deprived, in his family, of the recognizing about his scientific work value, so he was obliget to perform his experiments in his house wet underground. He suffer from the bigotism and the ostility of his wife and his daughters, enemies of vivisection. Finaly the marital separation beeng accomlisheed, this was why the local council of his native town refused to expose his deserved statue.

Keywords: Claude Bernard, experimental medicine, vivisection's ethics

La 16 aprilie 1878, Consiliul Municipal din orașelul francez Villefranche-sur-Saône vota o rezoluție prin care însărcina o comisie prezidată de primarul localității pentru a ridica o statuie dedicată lui Claude Bernard, născut în acel canton. A doua zi, primarul anunță că nu vrea să participe la o operă care are drept scop onorarea unui om care a fost senator în timpul guvernării lui Napoleon al III-lea și care, în afară de aceasta (atenție!), *se despărțise de soția sa*. Ca urmare, statuia întemeietorului medicinei experimentale nu a mai fost realizată. Peste o sută de ani aceeași soartă au avut-o efigiile fondatorului istoriei religiilor, Mircea Eliade, și ale celui care a descoperit insulina, Nicolae Paulescu, îndepărtați de la posteritatea pe care o merita opera lor din cauza unor motive fără nici o legătură cu aportul adus culturii și științei mondiale. La Claude Bernard era vorba despre o separare în fapt, cerută de savant împotriva soției sale, și nu de un divorț. Caracterul acesteia este descris de eseistul *A. de Monzie* în cartea sa: *Les veuves abusines*. Aici, în galeria lor se găesc – pe lângă Carolina Massin, soția lui Auguste Comte, dna Mialaret-Michelet, Cosmina Wagner, contesa Tolstoi – și dna Claude Bernard, născută Martin. Aceasta vine în mariaj cu o dotă frumoșică,

dar care se subțiază treptat pe măsură ce crește renumele de fiziolog cu venituri mici al soțului său. Diminuarea dotei, până la dispariția sa completă, o face pe dna Claude Bernard să inițieze interminabile și acide invective la adresa soțului ei, care nu era în stare să câștige existența sa și a familiei. Ba mai mult, îi face un proces moral pentru faptul că în subsolul casei în care își înjghebase laboratorul făcea vivisecție și martiriza animalele de experiență. Într-o așa măsură și-a atras matroana cele două fiice de partea ei, îndemnându-și să își urască tatăl, încât una dintre ele și-a dedicat existența unui azil canin.

Scriitorul francez Emile Zola, care a adus faimă literaturii franceze de la sfârșitul secolului al XIX-lea, a intenționat să facă din Claude Bernard un personaj de roman sub numele de „Doctorul Pascal”. Dar aici, romancierul o prezintă eronat pe soția sa, ca o bigotă în lupta cu libertățile pe care și le lua știința, când în realitate comportamentul său acariatric era alimentat de obida cheltuirii propriei dote și de prea modestul venit obținut de savant din cercetările sale. Religia însemna puțin în cazul doamnei Claude Bernard, care se răzbuna, cu o averșiune și o ranchiună feroce, centru al tuturor răutăților

și receptor al tuturor șicanelor, pentru că soțul său îi dezamăgise cupiditatea și vanitatea.

După moartea savantului profesor de medicină experimentală, părăsit de soția sa și de cele două fiice ale sale în anul 1869, un editor, Georges Barral publică manuscrisul unei drame intitulată „Arthur de Bretania“, pe care Claude Bernard i-a încredințat-o în amiaza zilei de 14 august 1876. Era vorba de o încercare literară în dramaturgie pe care autorul, absorbit fiind ulterior în totalitate de studiile sale științifice, n-a mai repetat-o. Editorul, Georges Barral, scrie o prefață în care consideră că unele dialoguri din text mărturisesc penibilele dezamăgiri conjugale ale fiziologului, ce au culminat cu părăsirea acestuia de către soție. Foarte contrariată, văduva se simte ultragiată de afirmațiile editorului, așa încât îl dă în judecată. Verdictul Tribunalului Senei din 7 iunie 1891 respinge acuzația de defăimare și refuză urmașilor lui Claude Bernard alocația de daune morale, dar ordonă distrugerea exemplarelor tipărite, astfel că din drama *Arthur de Bretania*, singura operă literară a savantului, nu mai rămâne nici o urmă.

Nu încapă nicio îndoială că dna Claude Bernard i-a făcut viața amară soțului reiterând acuzele care priveau modestia veniturilor pe care cercetările sale

științifice le aduceau. Consumarea dotei sale nu putea fi compensată, după dânsa, de câștigul gloriei mondiale a numelui pe care soțul său îl dăruise familiei. Nu putem decât să ne mirăm că sentimentul de inferioritate inoculat de necurmatele contrarietăți nu a influențat energia creatoare a cercetătorului care a continuat, spre furia societății provinciale, să facă experiențe pe animale. Un preot, părintele Didon, publică într-un număr din *Revue de France* apărut în anul 1878, relatarea ultimei convorbiri avute cu Claude Bernard. Aceasta ar fi mărturisit confesorului său: „Părinte, am suferit mult în viața mea, atât fizic, cât și moral; suferințele morale ale unei inimi iubitoare martirizate“; persoana care a cauzat aceste suferințe este consoarta sa.

Moral desuetă, opinia publică de atunci nu a încuviințat despărțirea matrimonială, așa încât nici doctorul Beclard care a pronunțat orația funebră a predecesorului său la Academia de Medicină, nici discipolul, urmaș al geniului său, Arsène d'Arsonval nu au menționat-o.

Cazul lui Claude Bernard este încă un exemplu – să mai amintim oare pe Mircea Eliade și Nicolae Paulescu? – în care criteriile care nu au nici o legătură cu valoarea operei se opun omagierii postume.

BIBLIOGRAFIE

1. Didon R.P. – *Revue de France*, 1878
2. Mauriac P. – *Revue hebdomadaire*, 17-11-27.
3. Monod G. – Monod T. *Revue du Mois*, 1914.
4. Monzie A. – *Les veuves abusives*, 1936.